

dvor - na vidieku priestor medzi obytnými a hospodárskymi staveniami, ako sú sýpky, maštale atď.; v meste priestor medzi obytnými domami, ako sú napr. *čínžiaky*, s množstvom určení: komunikácia, oddychová zóna (ihriško, malý park atď.), prevádzkové potreby (zhromažďovanie odpadu v popolniciach); svojou veľkosťou a uzavretosťou sa dvor líši od urbanisticky poňatého *námestia*,

J. Saenredam podľa A. Bloemaerta: Dvor s mánotratným synom (1603-1605)

C. B. A. Ruthart: Príbeh Tobiáša (1660)

K. Dujardin: Kováč podkúva voľa (1650)

J. Koreszka: Habánsky dvor v Sobotišti (1928)

F. Gyurkovits: Dvor (1950)

E. Lehotský: Detviensky dvor (1942)

dvor arkádový - arkádový dvor

dvor čestný - čestný dvor

dvorný meč - meč dvorný

dvorská móda - pozri móda; *Klaňanie troch kráľov/Klaňanie mudrcov*

dvorské umenie - v úzkom význame stredoveké umenie odrážajúce zjemnenú šľachtickú kultúru; inšpirované románom *Roman de la Rose* (13.st.), *islamskou kultúrou (miniatury)* a Ď.

-v širšom význame Baleka v súvislosti s heslom *ranokresťanské umenie*: ťaží z neskorého antického ozdobného systému (napr. motívy vtákov a vegetácie) a popri ňom sa presadzujú už ďalšie vlastné kresťanské symbolické námety hostiny (*Večera Pána*, pastier s ovcou na ramená > *dobrý pastier*, *Daniel v levskej jame*); v 4.st. (kresťanstvo už štátnym náboženstvom) sa umenie odpúťovalo od svojich pôvodných ľudových zdrojov a stávalo sa dvorským umením; štýlovo sa stále viac rozlišovalo a prinieslo tzv. *krásny sloh* ranokresťanského katakombového maliarstva (katakomby na Via Latina)

pozri *internacionálny štýl*, *záhrada lásky*, *rokoko*, *galantné príbehy*, *trubadúr*, *karolínske umenie*, *krásny sloh*, *Zvestovanie ako hon na jednorožca*

D. van Alsloot: Triumf arcivojvodkyne Isabelly v Ommegancku v Bruseli 31. mája 1615 (z cyklu šiestich obrazov, 1616)

dvorní maliari - dvorský maliar bol umelec, ktorý maľoval pre členov kráľovskej či šľachtickej rodiny, niekedy aj za pevný plat a na exkluzívnej báze, kde sa nemal vykonávať inú prácu; najmä v neskorom stredoveku často podliehali kancelárii komorníka de Chambre; zvyčajne sa dostali plat a formálne titul a často dôchodok pre život, aj keď zaopatrenia boli veľmi variabilné; pre umelcov vymenovanie za dvorského maliara malo tú výhodu, že oslobodzovalo od obmedzení miestnych maliarskych cechov (pozri *cech sv. Lukáša*), aj keď v stredoveku a renesancii musel dvorský maliar stráviť veľké množstvo času okolo výzdoby paláca a tvoriť dočasné diela pre dvorské zábavy a plesy; v Anglicku role dvorského maliara bola zriadená na to, aby z titulu „kráľovského maliara“ zadarmo maľoval väčšinou portréty kráľa a kráľovnej; niektorí umelci, ako bol Jan van Eyck alebo Diego Velázquez mali ďalšie funkcie pri dvore ako diplomati alebo správcovia; v islamských kultúrach, najmä medzi 14. a 17. st. robili dvorskí maliari miniatúry (pozri *perzské miniatúry*) alebo boli umelcami v iných umeleckých odboroch; v Perzii šach a ďalší vládcovia zvyčajne vydržovali „dvorský seminár“ alebo „ateliér“ kaligrafov, *miniaturistov* a ďalších umeleckých remeselníkov spravovaných zvyčajne kráľovskou knižnicou; viac ako na Západe boli dvory zakladané majetnými *patrómi*, ktorý mali vplyv na vývoj štátu a politické zmeny a ktorí ovplyvňovali osobný vkus; veľkým perzským miniaturistom bol *Reza Abbasi* († 1635) s čestným titulom „Abbasi“, ktorý ho a ďalších umelcov spájal s jeho patrónom, perzský maliar Abd as-Samad, ktorý sa sťahoval do *mughalskej ríše*, dostal rad významných administratívnych pracovných miest; v mnohých obdobiach pracovali dvorskí umelci v kráľovskej dielni alebo fabrike na výrobu vysoko kvalitných gobelínov, porcelánu alebo keramiky, hodvábu a ďalších umeleckých predmetov; tak tomu bolo predovšetkým v Číne a v byzantskej ríši; dvorskí umelci často pracovali na návrhoch výrobkov, ktoré boli poslané dvorským remeselníkom, napr. tkáčom; rovnaký postup je možné lepšie vidieť v 17. st. vo Francúzsku, kde sa dvorský maliar *Charles Le Brun* bol riaditeľom kráľovskej manufaktúry na gobelíny a potom tvoril viac než samotné gobelíny za kráľovské provízie navrhoval pre súkromnú Savonnerie manufaktúru kobercov; Le Brun ovládal a do značnej miery vytvoril štýl pre paláce *Ludovíta XIV.*, ktoré potom ovplyvnili celé Francúzsko a Európu; pozri *D. van Alsloot, M. Bacciarelli, F. Baye y Subías, S. Bourdon, B. Carducho, V. Carducho, F. Castello, H. de Clerk, A. A. Coypel, B. Dossi, J. Ezquerro, Ch. J. Flipart, H. Francken I, L. Giordano, J. Heintz I, N. van Houy, H. A. Kern, L. M. van Loo, Maliar Urban, M. J. Melendez, H. van der Mijl, J. Miel, P. van Mol, A. Mor, J. F. de Navarrete, Ch. A. van Loo, M. Parra, J. Riley, P. P. Rubens, F. Snyders, P. van Somer I., B. Sprangers, J. van Winghe, P. de Witte I, G. A. van Wittel, F. Wouters, M. Ximénez*

https://en.wikipedia.org/wiki/Court_painter

http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Pintores_de_c%C3%A1mara

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Court_painters

A

Albrecht Adam

Balthasar Augustin Albrecht

Erhard Altdorfer

Friedrich von Amerling

Jacopo Amigoni

Kaspar Amort

Sofonisba Anguissola
José Aparicio
Andrea Appiani
Johann Samuel Arnhold
Artists of the Tudor court
Louis-Marie Autissier
Awataguchi Takamitsu

B

Joseph Barney
Valentine Bartholomew
Franz Bauer
Charles Bagniet
Francisco Baye y Subías
George Duncan Beechey
Carl Joseph Begas
Abraham Begeyn
Jacques Bellange
Bernardo Bellotto
Pietro Benvenuti
Alonso Berruguete
Jacob Binck
Bishandas
Jakob Björck
Herri met de Bles
Benjamin Samuel Bolomey
Johann Dominik Bossi
Sébastien Bourdon
Francis Bourgeois
Carl Frederik von Breda
Melchior Broederlam
Arnold Bronckorst
Bronzino
Peter Brown (prírodovedec)
Antonio Brugada
Jacob Bunel
Jan van Bunnik

C

Francesco Cairo
Benjamin Calau
Peter Candid
Johann Hermann Carmiencke
Antoine Caron
Michiel Carré
Juan Carreño de Miranda
Peter Caulitz
Chen Hong (maliar)
Johann Rudolf Czernin von und zu Chudenitz
Hendrick de Clerck
Claudio Coello
Alexander Cooper
Gonzales Coques
Belisario Corenzio
Lucas Cornelisz de Kock
Juan de la Corte
Jean de Court
Pierre Coustain
Michiel Coxie
Raphael Coxie

William Marshall Craig
Lucas Cranach starší
Caspar de Crayer
John de Critz
Mathias Czwiczek

D

Jacques-Louis David
Richard Barrett Davis
Alonso Miguel de Tovar
Deodat del Monte
Giovanni Maria delle Piane
Simon Denis
Guillaume Descamps
Georg Desmarées
William Dobson
Dosso Dossi
Jan Frans van Douven
Jean Dubois Elder
Domenico Dupré
Giuseppe Dupré
Pierre Duval Le Camus
Robbert Duval (1639-1732)

E

Johann Georg Edlinger
Justus van Egmont
David Klöcker Ehrenstrahl
Charles-Dominique-Joseph Eisen
Robert Wilhelm Ekman
Ferdinand Elle
Ottmar Elliger
Jan van Eyck

F

Julian Falat
Heinrich Christoph Fehling
Peter Fendi
Johann Christian Fiedler
Charles Joseph Flipart
Francesco Floriani
Flower Painter in Ordinary/ Flower Painter to the Queen
Daniel Fohr
Giovanni Battista Fontana (maliar)
Jean Fouquet
Jacques Fouquier
Lucas Franchoyo Staršieho
Domenico Francia
Hieronymous Francken I
Joseph Fratrel
Eduard Frederich
Jan George Freezen
Martin Fréminet
Caroline Friederike Friedrich
Johann Christoph Frisch

G

José García Hidalgo
Ernst Gebauer
Josef Anton Gegenbauer

Artemisia Gentileschi
Samuel Theodor Gericke
Bartolomeo geta
Teodoro Ghisi
Luca Giordano
Jan Gossaerta
George Gower
Francisco Goya
Gu Hongzhong
Guo Xi

H
Carl Haag
Johann Georg de Hamilton
Philipp Ferdinand de Hamilton
Elias Gottlob Haussmann
Thomas Hawker
George Hayter
Joseph Heintz
Wilhelm Hensel
Anton Hickel
William Hogarth
Robert Home
Willem van Honthorst
Pehr Horberg
Lucas Horenbout
Vlk Huber
Anselm van Hulle
Johann Hulsman

J
Juriaen Jacobsze
Heinrich Jansen

K
Kiyoko Kaburagi
Friedrich Kaulbach
Kim Deuk-sin
Kim Du-Ryang
François Parkinsonova
Konstantin Kapıdađlı
Jan Kraeck
David von Krafft
Joseph Kreutzinger
Hendrick Krock
Kuroda Seiki

L
Benoît Le Coffre
Ak Di
Ak Song (maliar)
Wilhelm Lindenschmit Elder
Lorenzo Lippi
Christoph Friedrich Reinhold Lisiewski
Lambert Lombard
Louis-Michel van Loo
Gregorio Lopes
Vicente López y Portante
Gasparo Lopez
Giovanni Battista Lusieri

Frans Luycx

M

Ma Lin (maliar)

Seison Maeda

Jean Malouel

Karel van Mander III

Ustad Mansur

Andrea Mantegna

Ádám Mányoki

Juan Bautista Martínez del Mazo

Jan Miel

Mihr 'Ali

Herman van der Mijl

Juan García de Miranda

Pieter van Mol

Hendrik Munnichhoven

Hendrick Munniks

N

Jean-Marc Nattier

Eglon van der Neer

O

Carl Oesterley

Bernard van Orlem

P

Juan de la Cruz Pantoja

Johan Pasch

Ulrika Pasch

Robert Peake Elder

Antoine presn

Johann Anton de Peters

Matthieu van Plattenberg

Johann Georg Platzer

Johann Georg Primavesi

Principal Painter in Ordinary/ primo pittore di Corte/ peintre du roi

Q

Daniël van den Queborn

Jan-Erasmus Quellinus

R

Abraham Ragueneau

Francesco Raibolini

Anna Rajecká

Johann Heinrich Ramberg

Jan Antonisz. van Ravesteyn

Johann Adam Remele

Carlo Restallino

John Riley (maliar)

Antonio del Rincón (maliar)

Willem Frederiksz van Royen

Peter Paul Rubens

Rachel Ruyschová

S

Bogdan Saltanova

Mariano Salvador Maelle

Giovanni Santi
Johan Bernard Scheffer
Paul Schneider (malíar)
Anthoni Schoonjans
Theodor van der Schuer
Jacob van Schuppen
Christoph Schwarz
Sinibaldo Scorza
William Scrots
William Segar
Louise Seidler
Gusukuma Seihō
Serjeant Painter
Shang Xi
Kanzan Shimomura
Michael Sittow
Pieter Snayers
Adriaen van der Spelt
Bartholomeus Spranger
Robert Streater
Francesco Stringa
Justus Sustermans

T

José da Cunha Taborda
Takahashi Yuichi
Takeuchi Seihō
Franz Werner von Tamm
Levina Teerlinc
Mattheus Terwesten
Majster Theodorik
James Thornhill
František Tkadlík
Robert Tollast
Tomioka Tessai
Tosa Mitsuoki
Anthony Toto
Willem Troost
François de Troy

U

Uemura Shōen
Urban Malar
Moses van Uyttenbroeck

V

Pieter de Valcke
Adrian Vanson
Otto van Veen
Alexey Venetsianov
Jan Cornelisz Vermeyen
Domenicus Verwilt
Antonio Maria Viani
Rodrigo de Villandrando (malíar)
Jacob Ferdinand Voet

W

Johann Salomon Wahl
Wang Ximeng
Paul Weber (umelec)

Hans Adam Weissenkircher
Friedrich Georg Weitsch
David Weller (maliar)
Jacob de Wet II
Nicolaes Willingh
Joos van Winghe
Franz Xaver Winterhalter
Augusta Innes Withers
Frans Wouters
John Michael Wright

Y
Yi In-mun

Z
Čang Ce-tuan
Januarius Zick
Johannes Zick
Fausto Zonaro

dvorní maliari britskí - *britskí dvorní maliari*
dvorní maliari poľských kráľov - pozri *M. Bacciarelli*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Court_painters_of_Polish_Kings

C
Jacopo Caraglio (zlatník, rytec)

B
Marcello Bacciarelli
Bernardo Bellotto

D
Peter Danckerts de Rij
Hans Dürer

K
Martin Kober

P
Michelangelo Pallone

S
Daniel Schultz
Christian Seybold
Jerzy Siemiginowski-Eleuter
Louis de Silvestre
Pieter Soutman
Bartholomeus Strobel

dvory obytné - *obytné dvory*
Dworzak Samuel - rytec 17.st.; pozri *medirytina*

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:GMB.C_10332/Samuel%20Dworzak

S. Dworzak: Georg Koenig (1670-1689)

S. Dworzak: Joannes Nerovius (1650-1680)

Dyck Anthonis (Anthone) van - (†1641); flámsky barokový maliar a grafik; žiak *P. P. Rubensa*; významný zakladateľ *aristokratického portrétu* a tiež školy anglických portrétistov 18.st.; pozri *krieda čierna; barok; T. Gainsbourough*

<http://www.wikipaintings.org/en/anthony-van-dyck/prince-rupert-von-der-pfalz-1632#supersized-artistPaintings-198092>

http://en.wikipedia.org/wiki/Schelte_a_Bolswert

<http://fineartamerica.com/featured/expulsion-of-hagar-granger.html>

<http://www.wikiart.org/en/anthony-van-dyck/evangelist-john>

<http://www.wikiart.org/en/anthony-van-dyck/samson-and-delilah-1620>

https://commons.wikimedia.org/wiki/Anthony_van_Dyck (prehľad diel)

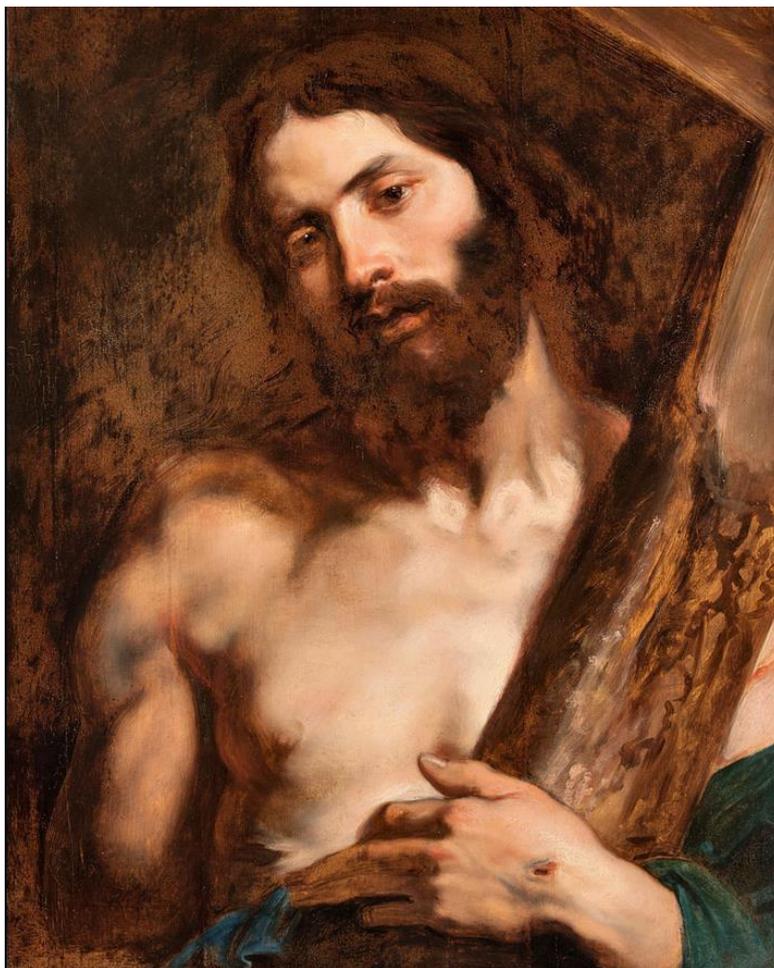
<http://www.wikiart.org/en/anthony-van-dyck/an-apostle-with-folded-hands-1620> (prehľad diel)

A. Van Dyck: vzkriesenie (1631-1632)

A. Van Dyck: Sv. Rozália (1629)

A. Van Dyck: Kristus s krížom (1.štvrtina 17.st.)

A. van Dyck podľa P. P. Rubensa: Mucius Scaevola pred Porsenom (1628)

A. Van Dyck: Muž s lutnou (17.st.)

A. Van Dyck: Snyders a jeho manželka (1600-1634)

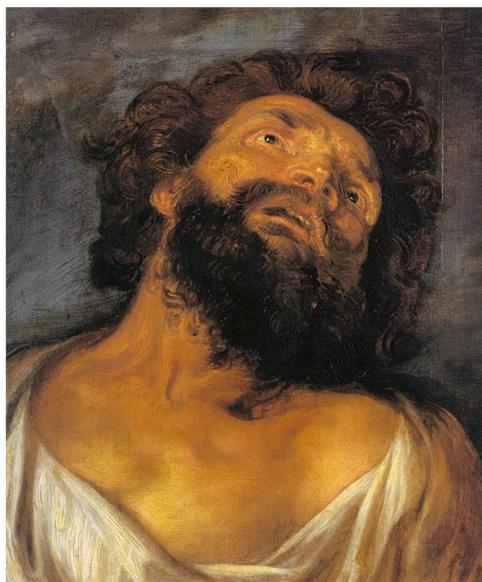
A. Van Dyck: Frans Francken II (brunaille, 1627-1641)

A. Van Dyck: Sv. František v extáze počúva anjelskú hudbu (1627-1632)

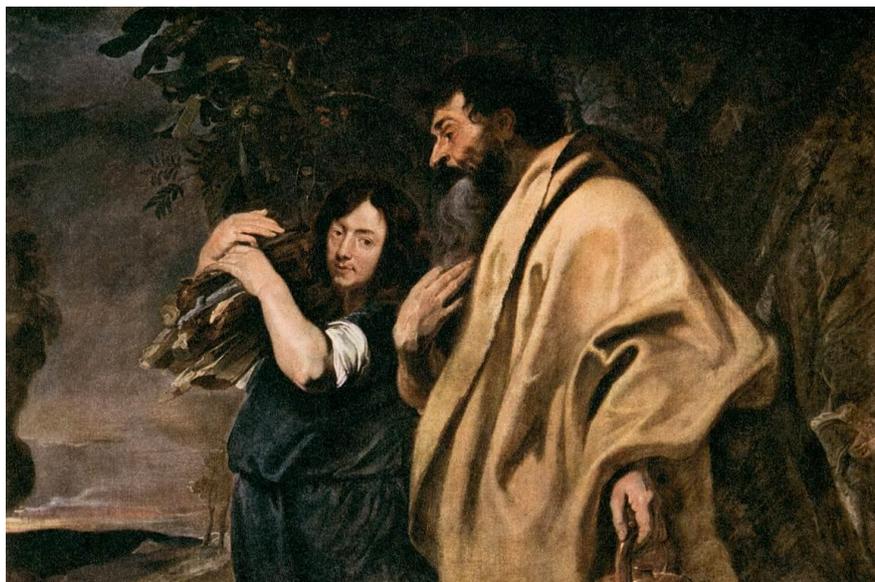
A. Van Dyck: Tizianov autoportrét s mladou ženou (1630)

A. Van Dyck: Vodca lupičov

A. Van Dyck: Portrét Pieta Bruegel ml.

A. Van Dyck: Abrahám a Izák

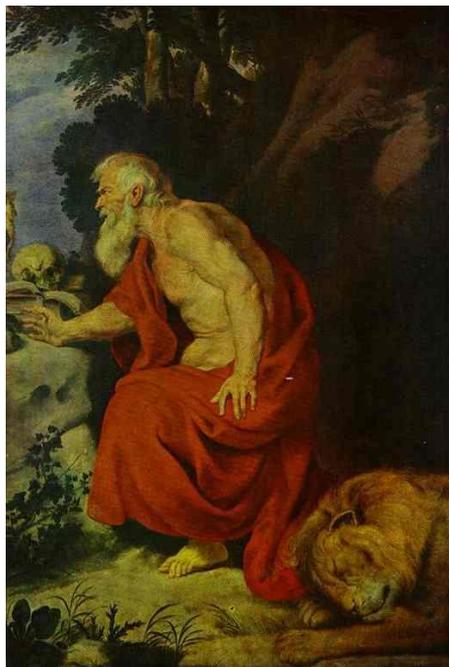
A. Van Dyck: Oplakávanie Krista

A. Van Dyck: Štúdia mužských hláv (17.st.)

A. Van Dyck: Štúdia mladého muža z profilu (1617)

A. Van Dyck: Sv. Jermiáš
A. Van Dyck: Sv. Ján Krstiteľ v pustatine

A. Van Dyck: Sv. Juraj s drakom
A. Van Dyck: Autoportrét

A. Van Dyck: Sir Endymion Porter a umelec

A. Van Dyck: Sv. Bartolomej

A. Van Dyck: Mária s dieťaťom a svätcami

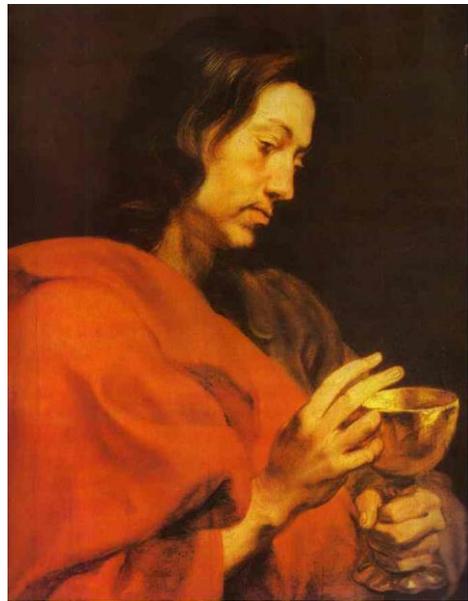
A. Van Dyck: Rubens smúti za svojou ženou

A. Van Dyck: Jupiter a Antiope

A. Van Dyck: Francois Langlois

A. Van Dyck: Ján Evanjelista

A. Van Dyck: Kупido a Psyche

A. Van Dyck: Cesta v krajine

F. Snyders, A. van Dyck (postavy): Rybí trh (17.st.)

A. Van Dyck: Ukladanie do hrobu

A. Van Dyck: Venuša žiada Vulkána o zbroj pre Aenea
A. Van Dyck: Golgota

A. Van Dyck: Korunovanie tŕním (1618-1620)

A. Van Dyck: Panna s donátormi

A. Van Dyck: Autoportrét

A. Van Dyck: Odpočinok na úteku do Egypta

A. Van Dyck: Odpočinok na úteku do Egypta (1629-1630)

A. Van Dyck: Videnie sv. Antona

A. Van Dyck: Scéna mučeníctva svätca v prítomnosti svätého Antona (17.st.)

A. Van Dyck: Rinaldo a Armida

A. Van Dyck: Portrét muža v brnení s červenou šatkou

A. Van Dyck: Nanebovzatie Panny Márie

A. Van Dyck: Kistus na kríži
A. Van Dyck: Lucas Vorsterman

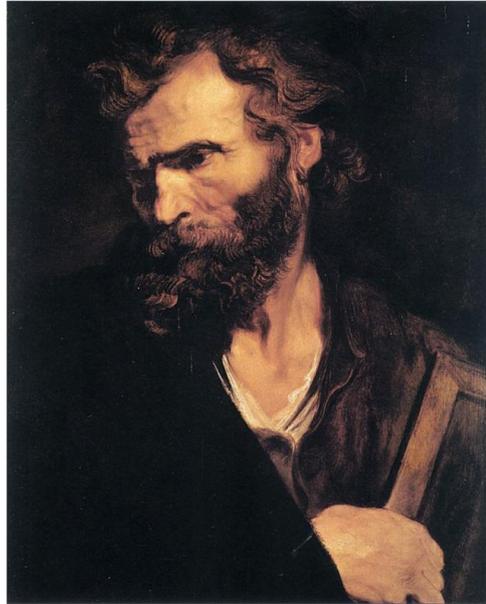

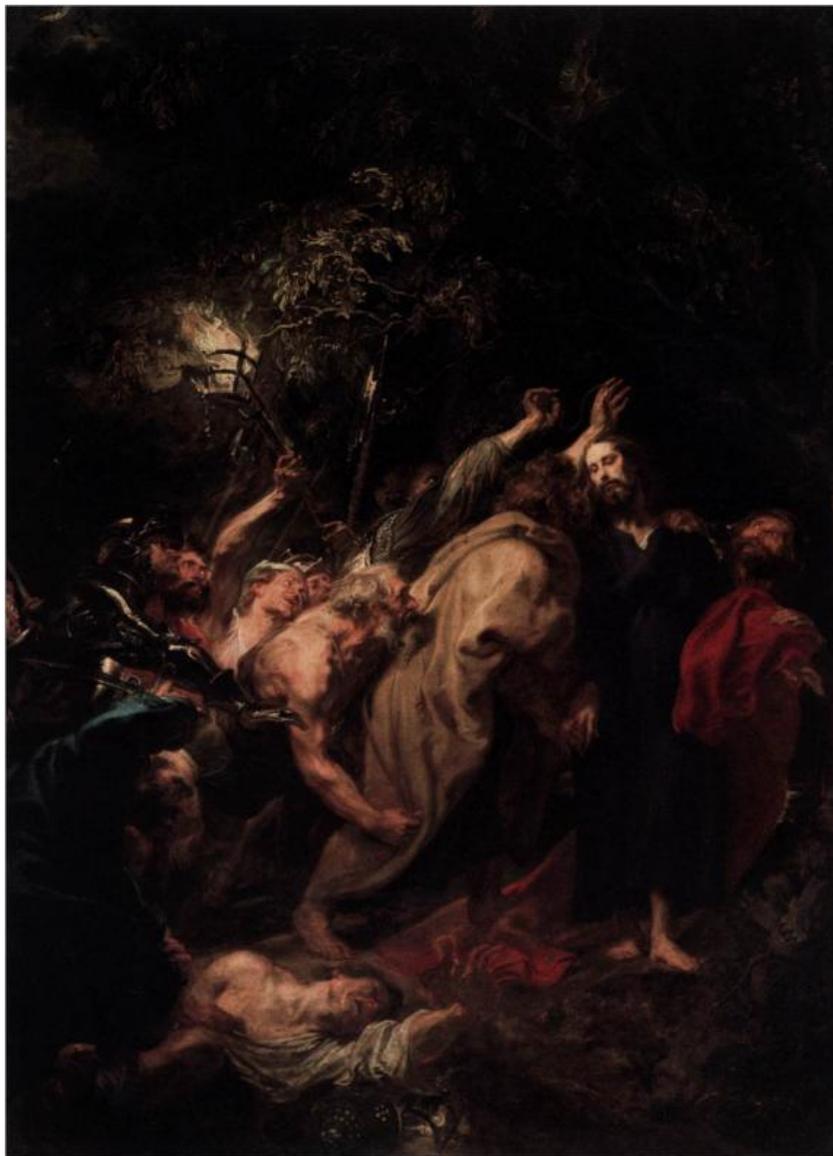
A. Van Dyck: Zuzana a starší (1621)
A. Van Dyck: Opitý Silén

A. Van Dyck: Izabella Brandtová
A. Van Dyck: Apoštol Tomáš

A. Van Dyck: Zajatie Krista

A. Van Dyck: Oplakávanie (1618)

A. Van Dyck: Nárek nad smrťou Krista (1634-1640)

A. Van Dyck: Samson a Dalila

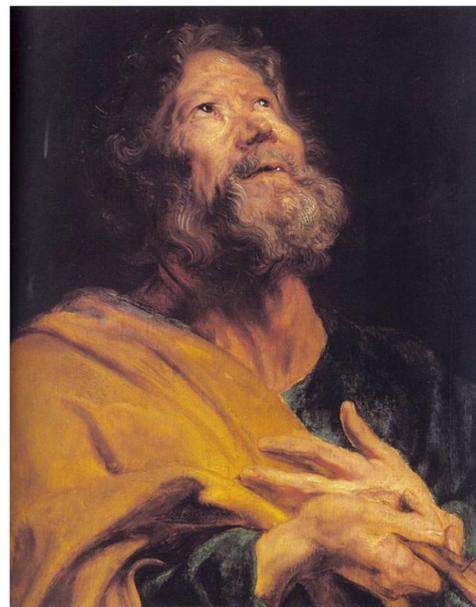
A. Van Dyck: Mojžiš a bronzový had (1620)

A. Van Dyck: Korunovanie trnám

A. Van Dyck: Apoštol so zopätými rukami

A. Van Dyck: Apoštol Peter

A. Van Dyck: Sv. Martin delí svoj plášť

A. Van Dyck: Samson a Dalila

A. Van Dyck: Portrét sochára François Duquesnoy (1700-1734)

Dyck Floris van - (†1651); tiež Floris Claesz van Dyck; maliar *holandského zlatého veku*; je považovaný za vynálezcu *banketu*; pozri *berkemeyer*; *holandski maliari zlatého veku*; *pohár nautilusový*

http://en.wikipedia.org/wiki/Floris_van_Dyck

F. van Dyck: Zátišie s cínovou kanvicou, ovocím a syrom (banket, 1615-1620)

F. van Dyck: Zátiešie s ovocím, orechmi a syrom (banket, 1613)

F. van Dyck: Banket (banket, 1622)

Dydyma -

<http://it.wikipedia.org/wiki/Dydyma>

Dyer Chris - (*1979); kanadský umelec s peruánskymi koreňmi; jeho umenie po celom svete získava veľa kritického uznanie; jeho jedinečné diela sa líšia médiami a siahajú od vizionárskeho umenia,

pouličnému umenia, vrátane skateboarde umenia; je to jeden z mála umelcov, vášnivo a úspešne premostujúci a spájajúci tieto rôzne štýly; hlavnou témou jeho diel je kultúrna a duchovná jednota ľudstva i mimo neho

[https://en.wikipedia.org/wiki/Chris_Dyer_\(artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Chris_Dyer_(artist))

<http://psy-amb.blogspot.sk/2012/11/42-modern-psychedelic-visionary-artists.html>

<http://asiasur.com/articulos/arte-con-vibras-cosmicas/>

<https://www.google.sk/search?q=Chris+Dyer&espv=2&biw=1846&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj0ZLDqLzOAhXJDxoKHXoxAEIQsAQIlg&dpr=1>

Chris Dyer: Mexická maska (psychedelické umenie)

Dyeus/Dieus - gréc. Dyeus phater – „Boh Otec“; podľa vedcov údajne najvyšší boha uctievaný Protoindoeurópanmi; stál na čele početného *panteónu*, bol bohom oblohy ale aj stelesnením patriarchálnej alebo monarchickej spoločnosti; neexistujú žiadne presné historické pramene potvrdzujúce existenciu kultu Dieusa; samotný názov je rekonštrukciou názov neskorších indoeurópskych kultúr a jazykov; pozri *trácky jazdec*; *Deus, Dia*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Dyeus>

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%8D%D1%83%D1%81> (prehľad bohov)

dyftýn - *bavlnená česaná tkanina s hodvábnym leskom a hustým vlasom na lícnej strane, podobná zamatu*; pozri *velveton, zámiš; textília*

dych - pozri *duch, katoblepas*

dychové nástroje - *hudobné nástroje dychové*

dychové nástroje rímske - *rímske hudobné nástroje*

dýka - pozri *stylet/stilet, misericordia, cinqueda, sax, scramasax, tanto, sika*; pozri *tauzia; šabl'a; dýka je atribútom:*

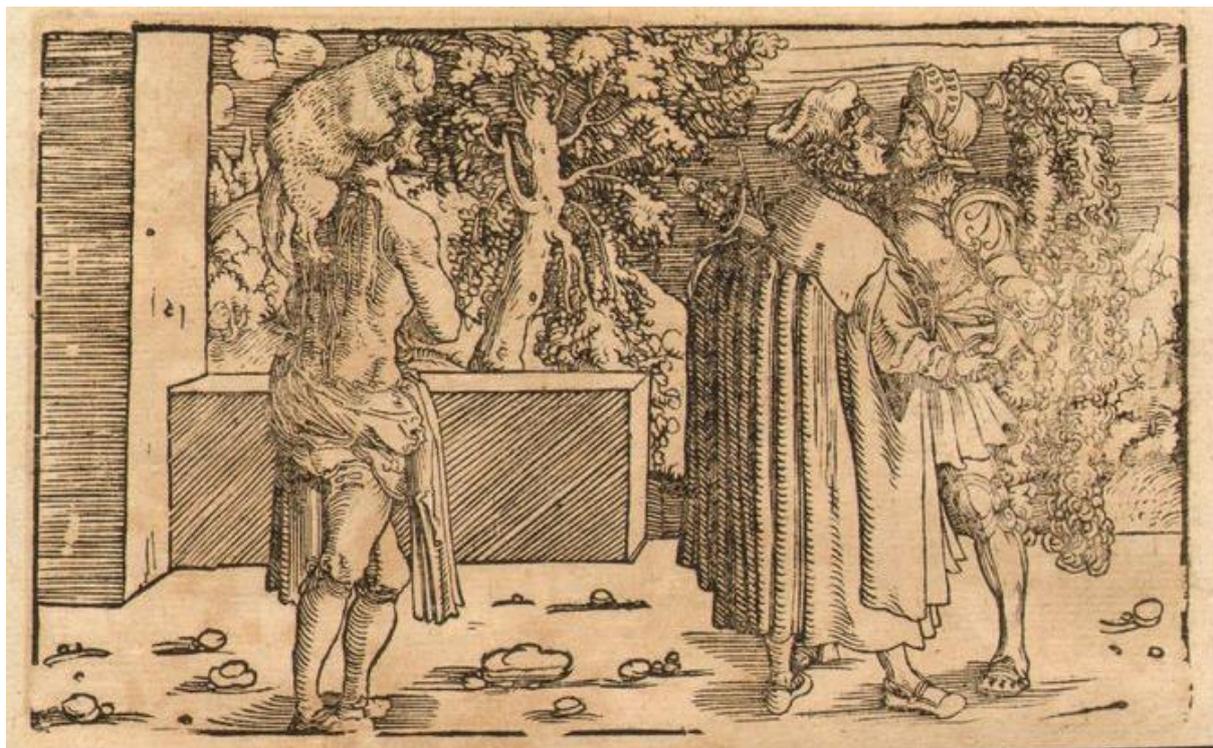
apoštol Tomáš, Anežka, Hekaté, Eduard Mučeník, Peter Mučeník, Olaf, sv. Václav a d'.; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

<https://www.google.sk/search?q=cinquedea+dagger&espv=2&biw=1856&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj16i5oLjMAhXKPbQKHU8KBt0QsAQIHA#tbn=isc>

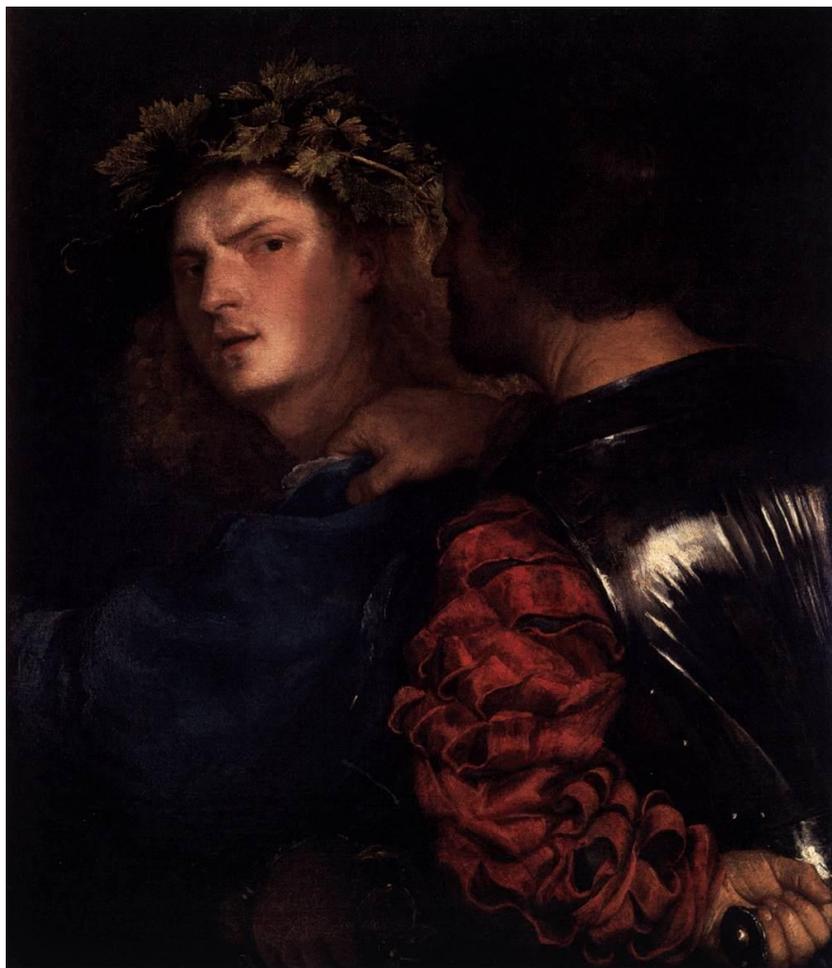

N. Coypel: Vzkriesenie (1700)

dýka do chrbta - úslovie: „vraziť dýku do chrbta“, vyjadrenie zákerného správania; pozri *zákernosť*

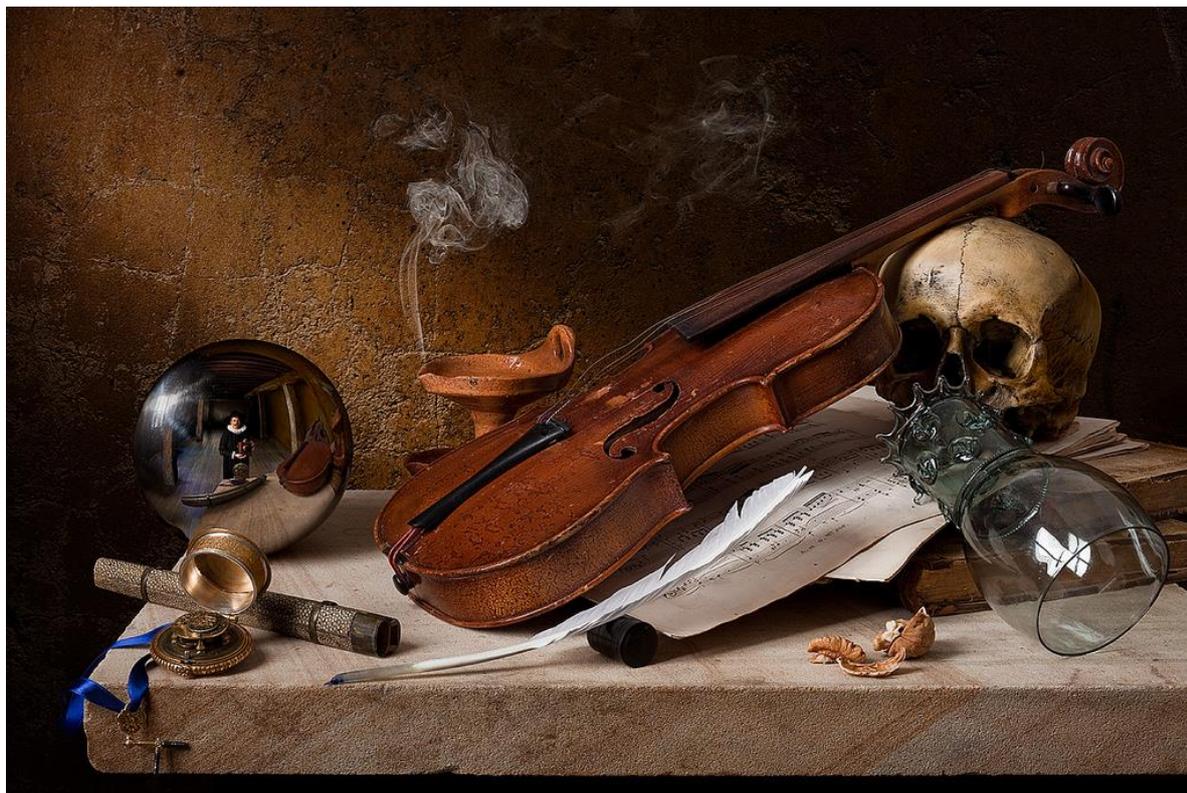
Petrarca Meister: Dýkou do chrbta (drevoryt, 1542)

Tizian: Nájomný vrah (18.st.)

dyktylský sloh - *archaické obdobie antického Grécka*, štýl výzdoby architektúry, ktorý opúšťal geometrizáciu vzorov; názov podľa *Dyktylskej brány* - starogréckeho pohrebiska; porovnaj *Dipylský sloh*, *geometrický štýl*; pozri *grécka architektúra*

dym - v *zátišiach* *vanitas* symbol *pominuteľnosti*; pozri *fajčiar*, *fajka*

Podľa P. Claeza: Hudobné vanitas (17.st.)

J. van Craesbeeck: Fajčiar (tronie, 17.st.)
A. Brouwer: Fajčiar (tronie, 1632-1635)

E. Munch: Dym vlaku (1897-1899)

dýmka - český výraz pre fajku
dymová krivka - *krivka dymová*
dyňa - pozri *zelenina, rastliny, plod*

H. H. Fantin-Latour: Zátíšie s karafou, kvetinami a ovocím (1865)

G. Doré: Popoluška (19.st.)

dynamická abstrakcia - názov, ktorý používal pre svoje práce futurista Umberto Boccioni; išlo mu o záznam abstraktných svetelných efektov, ktorými chcel vytvoriť dramatické interakcie medzi objektom a priestorom; využíval k tomu *divizionistickú* techniku; porovnaj *chromatickú abstrakciu* z 50.rokov

dynamická kompozícia - *kompozícia dynamická*

dynamická línia - *línia dynamická*

dynamický barok - *barok radikálny*

dynamika - z gr. – „pohyb, sila, zmena, vývoj“; pozri *kruh so vpísaným štvorcem na základne rozdeleným uhlopriečkami; kompozícia, diagonála*

L. Hološka: Stĺp

dynamický barok/radikálny barok - pozri *barok* (Dudák); *Borromini*

dynamis – www: potencialít a potencie sú preklady starovekého gréckeho slova δύναμις / dynamis); Aristoteles ich používa ako koncept kontrastujúci so skutočnosťou; latinský preklad je „potencie“, ktorý tvorí koreň anglického slova potenciál, používaný niektorými učenci miesto gréckych alebo anglických ekvivalentov; dynamis je všeobecné grécke slovo pre možnosť alebo schopnosť; v závislosti od kontextu by mohlo byť preložené ako „potencia“, „potenciálny“, „schopnosť“, „sila“, „možnosť“; vrannej novovekej filozofii anglickí autori ako Hobbes a Locke používajú anglické slovo „moc“ ako preklad latinských výrazov; pozri *Abraxas*

dynamizmus - 1. *elektricismus*
2. pozri *diagonála*

pozri *futurizmus*, *orfizmus*, *barok radikálny*; *timing/časovanie*; *rýchlosť*

dynastia - chronologizácia *čínskeho výtvarného umenia* podľa panovníckych dynastií:

dynastia Sia - archaické obdobie čínskej kultúry a umenia, vymedzené 2200-1760 pr.Kr.

dynastia Šang - prvá archeologicky doložená čínska dynastia z 16.-11.st.pred Kr.; dochované maľby na korytnačine a kostiach (tzv. *vešdecké kosti*); rozvinuté odlievanie bronzu v podobe rituálnych nádob napodobňujúcich ešte keramiku; výzdoba so symbolmi kultov plodnosti, kozmologickými symbolmi (*špirála*), rovnako ako motívy masiek, drakov - hadov, mačkovitých šeliem, byvolov, vtákov, čo je typické aj pre ďalšie obdobia; kamenné sochy a rezby v nefrite - *amulety* pozri *glyptika*; *ordoské bronzы*; *sova* (Biedermann)

dynastia Čou - 1027-256 pred Kr., s rozvinutou *nástennou maľbou* v technike *all fresco*; z tohto obdobia najstaršia dochovaná maľba na *hodvábe*: *Žena s fénixom*; bežné motívy *vlnovky*, *pletenca*, *špirály*, *zrkadlá*; vynikajúca úroveň remesiel: práca s *lakom* (pozri *laková maľba*), keramika, výzdoba zbraní (pozri *umelecké opracovávanie kovov*); pozri *jajoi*

dynastia Čchin - 221-207 pred Kr.; jej zakladateľ cisár Čchin Š'-ti (vláda v 221-210) zjednotil jednotlivé feudálne štáty, ktoré po ňom dostali svoje meno - Čína; stavba *Veľkého čínskeho múra*; pozri *jajoi*, *papier konopný*

Šesť dynastií (čínski :六朝; Pinyin: Liu Chao, 220 alebo 222 až 589); súhrnný termín pre šesť čínskych dynastií počas období Troch kráľovstiev (220-280pr.Kr.), dynastie Jin (265-420pr.Kr.) a Severnej a Južnej dynastie (420-589); pozri *rezanie papiera*

dynastia Chan – 206 pr.Kr.-221 po Kr.; jemné *pečate*; zmena magického dekóru nádob na naratívny, užívanie striebra a zlata pri výrobe nádob, kodifikácia *písma*, vysoká úroveň *kaligrafie*, vynález *papiera*, otvorenie *hodvábnej cesty*; v *nástennom maliarstve* palácov cykly s morálnou a didaktickou tematikou, výjavy hostín a slávnosti; rytiny v kameni, reliéfne duté tehly s výjavmi zo všedného života; monumentálne sochárstvo: plytké reliéfy na *tumbách* s historickými, mytologickými a súčasnými výjavmi, voľné monumentálne sochy (najstaršia z 117 pred Kr.-socha koňa pod padlým barbarom), hlinené figúrky na tumbách; už počas tejto dynastie *kaligrafické nápisy na stélach*; začiatky *literárskoho maliarstva, čínskej záhrady*; pozri *broskyňa* (Obuchová); *konope, konopný papier, karašiši*

dynastia Suej - 581-618 spolu s *dynastiou Tchang* predstavovala tzv. *zlatý vek čínskeho umenia*, obdobie doba umeleckého rozmachu a tvorivej tolerance; vynález *knihťače*, prenikanie *zoomorfneho štýlu* zo severných nomádskych oblastí, ktorý ovplyvnil čínske poňatie drakov, tigrov a i. zvierat; ovplyvnenie *budhizmom* (pozri *čchan-budhistické maliarstvo*) s novou *ikonografiou*, rozvojom bronzových sôch; čas *obrazoboreckých* snáh prívržencov konfucianstva zameraných na ničenie budhistického umenia a kultúry; rozšírené keramické, čiastočne glazované sošky - votívne dary (trpaslíci, háremové dievčatá, obchodníci, chovatelia tiav, a najmä sošky *Ferganských koní*); teoretické základy *kaligrafie* a jej rozdelenie na tradicionalistický, prísny a voľný štýl; určujúcim umeleckým druhom je *nástenné maliarstvo* pod vplyvom *budhizmu*, ďalej *tušové maliarstvo* (ťažisko v *krajinárstve*: hl. motív- vody a hory); sociálne sa ustálil typ maliara patriaceho medzi spoločenskú elitu, ďalej maliarov, špecializujúcich sa na jednotlivé námety (kone, hory ap.); vznik dvoch škôl: severnej (*akademické a klasické* rysy) a južnej (voľnejší výtvarný názor, monochromová *tušová maľba* štetcom)

dynastia Tchang - 618-905 spolu s *dynastiou Suej* predstavovala tzv. *zlatý vek čínskeho umenia*; *tchangský štýl*; vplyv na rozvíjajúce sa *japonské umenie* obdobie *Nara* a *Heian*; 868 prvá tlačená kniha na papierovom *zvitku* dlhom 4,5m (pozri *knihťač*); pozri *čínsky porcelán*; *Buddha-„,Dafó“*; *Wang Wei, maliari dynastie Tchang*

obdobie piatich dynastií - r. 906-960, obdobie spoločenského nepokoja; napr. dynastia Liao – (Baleka : 907-1125); pozri *zlatý kvet*

dynastia Sung - 960-1279; okolo 1000 založená cisárska maliarska akadémia, rozvíjajúca najmä *krajinárstvo* v štýle *čchan-budhistického maliarstva* (neskoršie s výraznejšími lyrickými a romantickými rysmi), maľbu vtákov, koní, rastlín, ľudských postáv a *kaligrafiu*; vznikajú aj teoretické a kritické spisy o maliarstve; v sochárstve nadväzuje na tvorbu *dynastie Tchang*, vytvára veľké drevené sochy budhistických božstiev so vznešenou krásou, miernosťou a snivosťou vo výraze; keramika vyniká jednoduchosťou a prostotou a odráža kult čajového obradu; vplyv na *japonské umenie* obdobia *Heian* a *Kamakura*; pozri *kche-se, seladonový porcelán, Ma-Sia, clair-de-lune* ; *čínska záhrada; tanto; Sungská kultúra; Yi Yuan*

dynastia Jüan - mongolská dynastia vládnuca v rokoch 1279-1368; pokles významu maliarstva a z jeho prúdov si svoju úroveň zachovalo iba *čchan-budhistické maliarstvo*; rozmach nastal v maliarstve bambusovým štetcom; pozri *Ma-Sia, tibetské pečate*

dynastia Ming - čínska dynastia v období 1368-1644, so silným sklonom opäť sa uzavrieť pred svetom; sama však ovplyvnila umenie Indonézie, Cejlónu, Japonska atď. zemí; sochárstvo s hrobkami veľkých sôch, bojovníkov, strážcov, zvierat (*levy, ťavy, slony, kone*), ktorým však chýba tvarová ušľachtilosť sôch z *dynastie Tchang*; umelci dostávajú vojenské hodnosti, pracujú pod diktátom panovníka, pod dozorom a v prípade neúspechu sú popravení > umelecký vývoj zo severu sa sústreďuje na juh, kde vznikajú maliarske školy (pozri *Individualisti, Wu, šanghajská škola*); vypracované ďalšie teoretické predpoklady *tušovej maľby* štetcom, najmä v *literárskom maliarstve*; na juhu bolo maliarstvo považované za menej závažné ako *kaligrafia* a poézia; rozmach ilustračných *drevorezov*, ktoré sprevádzali dramatické diela, konfucianske príručky aj erotické romány; pozri *Purpurové zakázané mesto, chrám Nebies, „blanc de Chine“, čajový obrad, Čínsky múr, Chen Hongshou, keramický vankúš*

dynastia Čching - mandžuská dynastia v období 1644-1912; rozvinuté dvorské umenie vyznačujúce sa honosnosťou, virtuozitou a *eklektizmom*; pokles úrovne umeleckej, ktorej chýba hlbšia duchovná inšpirácia; pokles úrovne *umeleckých remesiel* (*porcelán, keramika, dekór*), ktorá sa podriaďuje európskemu trhu, kam posielala svoje výrobky (pozri *delftská fajáns*); zavádzanie nových materiálov: nefrit, slonovina, *sklo*, železo; umelecký vývoj sa sústreďuje do budhistických kláštorov vo vzdialených provinciách; od konca 19.storočia vyrovnávanie sa s vlastnou tradíciou (pozri *kuo-chua, šanghajská škola*) rovnako ako so súčasným európskym umením; pozri *blanc de Chine*

dystylos - *grécky chrám* z *archaického* obdobia iba s dvoma stĺpmi v priečelí; pozri *antae, antový chrám/in antis; pronaos*

džagamóhana - veľký vestibul *indického chrámu* typu *šikhara*

džali - Dudák v súvislosti s heslom *transeny*: v *indickej architektúre* kamenná mreža vyplňujúca *okná* a niekedy aj *interkolumnia* španielskej islamskej architektúre pozri *celosía*; porovnaj *indické džali, islamskú mušrabiu*

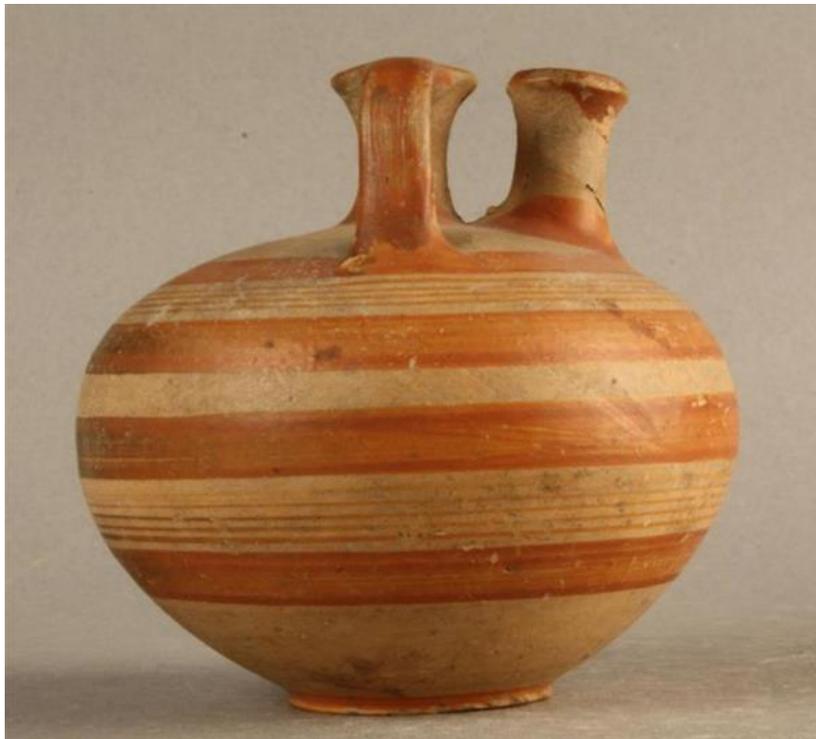
džamije - väčšia *mešita*, pri ktorej existovalo aj *islamské učilište*

džátaky - v preklade – „príbehy zrodienia“; zbierka príbehov o predošliých životoch *Buddhu* (porovnaj *bodhisattva*); džátaky námetmi v *budhistickom umení*, najmä v *gandhárskej škole*

džaur - neveriaci v *islam*; proti nemu stojí *gázi*, islamský bojovník, ktorý položil život v svätej vojne

džbán/krčah - pozri *terakota, keramika; nádoby; olpé*

[http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEb%C3%A1n_\(n%C3%A1doba\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEb%C3%A1n_(n%C3%A1doba))
[http://en.wikipedia.org/wiki/Pitcher_\(container\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Pitcher_(container))

Džbán (protogeometrický štýl, mykénska keramika, Cyprus, 2.tis.pr.Kr.)

Džbán v tvare ženy so šperkmi (cyperská bichrómna keramika, 750-600 pr.Kr.)

J. van Son: Zátišie s ovocím, ustricami a džbánom (17.st.)

F. Hals: Malle baby. Harlemská čarodejnica (1633-1635)

H. J. Terbrugghen: Veselý pijan (1625)

D. Velázquez: Sevillský nosič vody (bodegón, 1623)

C. Pieters: Stól (1611)

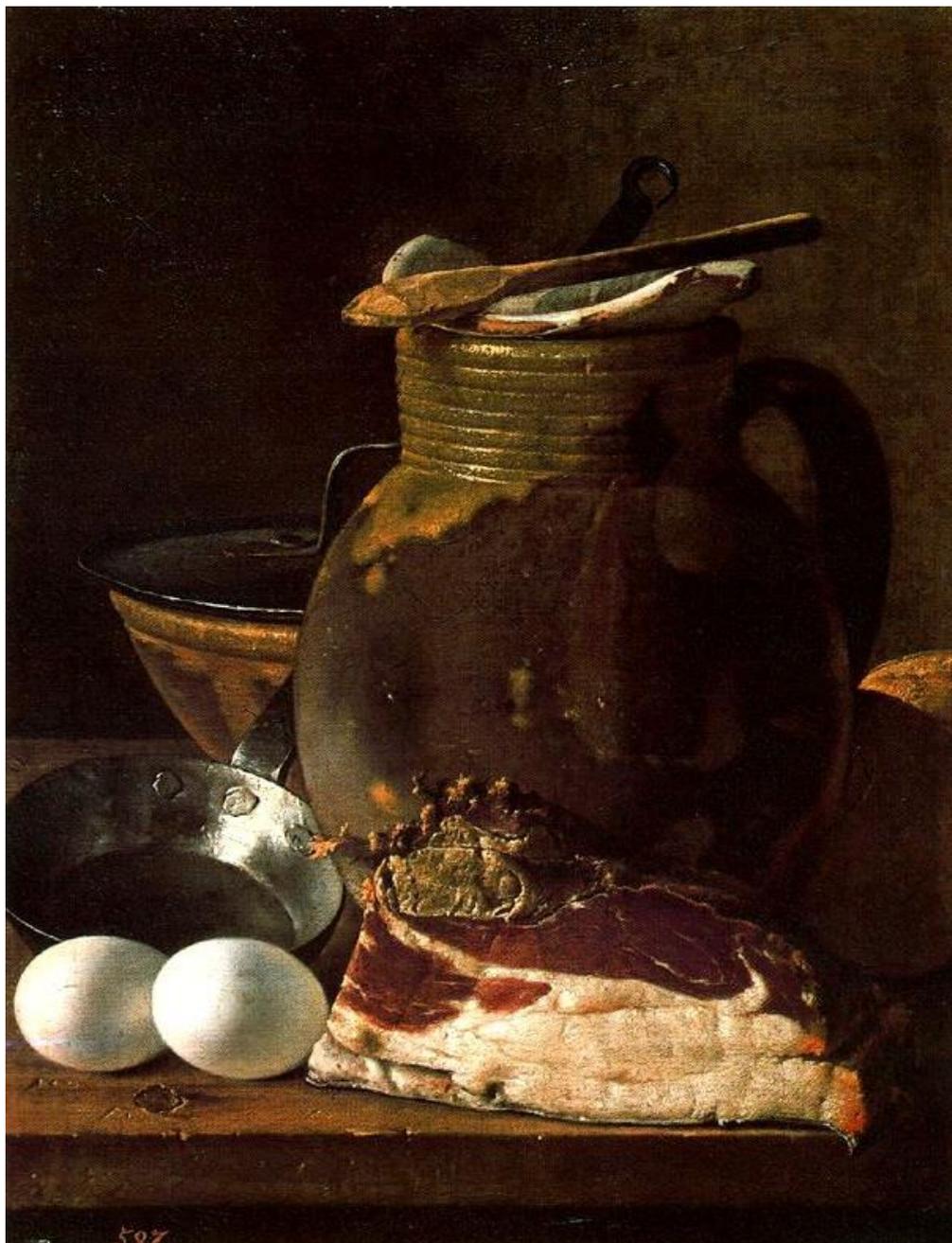
Ch. Berentz: Zátišie so šálkou (17.-18.st.)

G. Ceruti: Zátiešie s chlebom a džbánom (1750)

Nemecká škola 17.storočia: Zátiešie s fajkoui, rúrkou, hrou king diamonds, nožom a džbánom

L. E. Melendez: Slanina a vajcia (bodegón, 18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie so zelenými olivami a nádobami (bodegón, 1760)

L. E. Melendez: Zátišie so slivkami a figami (bodegón, 18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s rybami, cibuľou, chlebom a rôznymi predmetmi (bodegón, 18.st.)

L. E. Melendez: Zátišie s s čerešňami, slivkami, syrom a džbánom (bodegón, 1760)

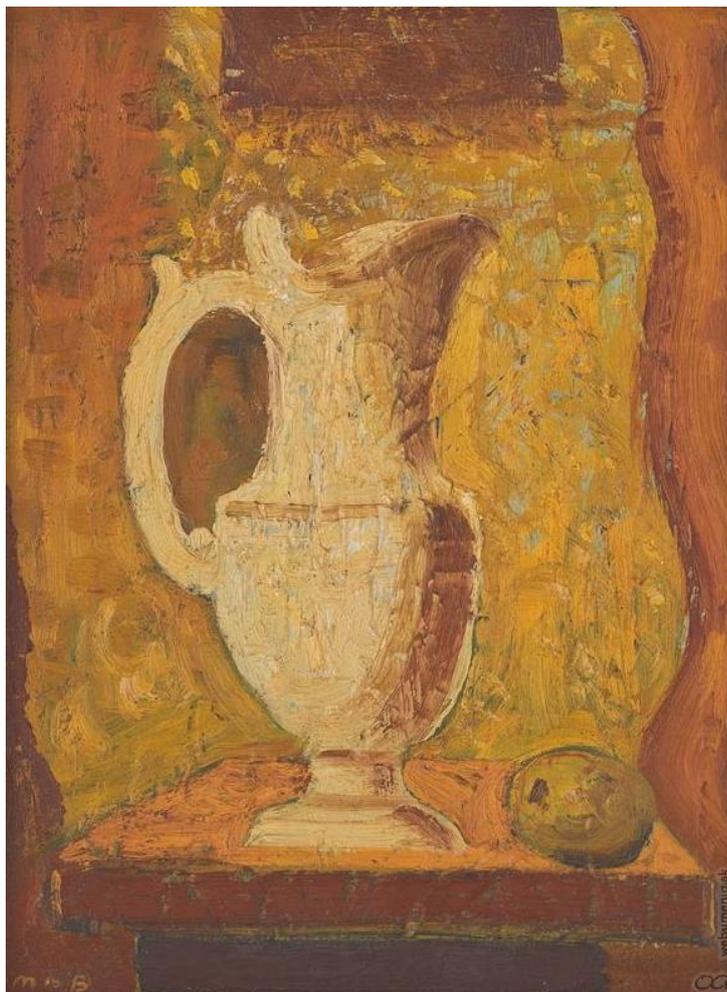
L. E. Melendez: Zátišie s čerešňami, marhuľami a džbánom z Tavalera de la Reina (bodegón, 1773)

E. Majsch: Zátišie (1866)

J. L. Jensen: Zátišie (18.-19.st.)

M. A. Bazovský: Džbán (1952)

J. Vodrážka: Zátišie s košíkom (1931)

džbánkovaná klenba - klenba lahvová

džber - pozri nádoby

<http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEber>

L. Corinth: Čarodejnice (1897)

K. A. Trutovskij: Scéna pri studni (1893)

džed - v *egyptskej mytológii* symbol v tvare stĺpu ako symbol cyklického času večného návratu (pozri *večnosť*); pôvodne tvorený snopom trstia, stĺpom ovinutým obilnými snopmi alebo bezlistým stromom; neskoršie stotožnený so smrteľným a zmŕtvychvstalým *Usírewom/ Osirisom* a vo stĺpe videná jeho chrbtica; pozri *chet/džet/hau*

džellaba - arabský *kašó* so širokými rukávami a kapucňou; pozri *móda, odev*

džemdet-nasrská doba - staršie označenie raného obdobia *sumerských* dejín (podľa lokality Džemdet-Nasru, 30km od *Babylonu*) okolo 2900-2600 pred Kr.; charakteristická červeno-žlto a čierno maľovanou *keramikou* a archaickou formou *klinového písma*

džentlmen - fonetický prepis angl. gentleman; všeobecne človek, ktorý sa správa ku všetkým slušne, hoci z toho nemôže mať žiaden ošoh; v prenesenom zmysle slova „za všetkých okolností“ veľkorysý, pozorný, čestný, pravdovravný, vždy upravený a v spoločnosti úctivý; výraz anglický džentlmen, zahrnujúci v sebe rysy formálnosti správania, sa stal pojmom od 17.st.; pozri *morálka*

A. Van Dyck: Portrét anglického džentlmena

Džerman - German

džet/hau - chet

džiasambha - *sambha* s pamätnou funkciou, napr. *Aštókové stĺpy*; pozri *dhvadžasambha*; *indická architektúra*, *indické umenie*

Džibríl - arab. جبريل / Džibríl; ل / Jibril; جبرائيل / Jibrā' Il

-v *islamu* nazývaný tiež duch svatosti (روح القدس / rúh al-qudus) , tiež duch svätý; Džibríl je považovaný v *islamu* za toho istého anjela zmieneného v biblii ako *Gabriel*; Džibríl je poslom (anjelom) zjavenia, ktorý udeľuje inšpiráciu prorokovi *Mohamedovi* pri spísaní *Koránu*; pozri *Hagar*, *Zemzem*, *víno* (*Biedermann*)

Biedermann v súvislosti s heslom *víno*: podľa legend archanjel Džibríl, ktorý vyhánal z *raja Adama* a jeho (v *islame* nemenovanú) ženu, mal s nimi súcit a z *rajskej záhrady*, pre nich už uzavretej, im podal strapec hrozna; podľa inej verzie jeho palica zmáčaná slzami súcitu vyrazila výhonky a jej ovocie bolo ako anjelské slzy, okrúhle a sladké; no *Ibliz*, diabol, pričaroval tejto rastline *zlo*, a tak víno je síce anjelským darom, ale nemá len blahodarný účinok

Biedermann: Džibríl ako prorok je uctievaný aj v *Koránu*; podľa *islamskej tradície* *Abraháma* mal zavraždiť kráľ *Nimród*, ktorého proroctvo varovalo pred narodením dieťaťa múdrejšieho nad bohov a kráľov; *Abraháma* splodil anjel Džibríl a matka ho pätnásť rokov skrývala v jaskyni, kde ho živili prsty *Alahove*; z nich dostával mlieko, vodu, datľovú šťavu a kýšku, až kým nedosiahol vek, keď mohol opustiť jaskyňu a spoznať Stvoriteľa; tematicky podobná legenda sa vyskytuje medzi židovskými povestami; pozri *Kaaba*

Džibríl (islamská iluminácia, Sýria, 1375-1425)

Ibrahim a Izák (islamská iluminácia, Irán, 16.st.)

džidaimono - typ *japonského divadla kabuki* s historickou témou

džihád - nepresne prekladaný ako *svätá vojna*; na rozdiel od fundamentalistických islamských predstáv predstavoval džihád prosté úsilie o upevnenie viery, misiu, dobročinnosť a náboženskú sebareflexiu; pozri *islam*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Jihad>

džin - v *islame* nadprirodzená bytosť, ktorá nepatrí ani k ľuďom ani *anjelom*; môže na seba brať podobu ľudí alebo zvierat, môže byť dobrý alebo zlý; vodcom zlých džinov bol *Šejtán*; pozri *démon*

-*Šajtan/Šejtán*, známy aj ako *Ilis/Iblíz* je islamský *Satan*; bol vodcom anjelov, než neposlúchol *Alaha* a odmietol padnúť na zem pred *Adamom*, pretože odmietal prijať človeka (bytosť stvorenú z hliny) ako sebe nadriadeného; *islam* opisuje Šajtána ako džina, bytosť stvorenú z ohňa a nie zo svetla ako anjela

Džingischán - Čingischán

džinizmus - *asketické* učenie o nenásilí; vznik v 6.st.pr.Kr.; niektoré prvky prevzal z *bráhmaizmu*; základ tvorí predstava dvoch večných a nikým nestvorených podstát sveta: dživy (duša) a adživy (to, čo nie je duša); duša sa prevteľuje (porovnaj *samsára*) tak dlho, kým sa neočistí od následkov svojich skutkov (karmanový zákon; porovnaj *karma*); cieľom života je dosiahnutie *nirvány* > džinizmus filozoficky blízky *budhizmu*; základom džinistickej etiky je *ahinsa*; džinizmus popri *hinduizme* a *budhizme* významne zasiahol do náboženstva Indie

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:D%C5%BEinizmus>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Jainism>

džinistické umenie - *indické umenie* pod vplyvom asketického učenia o nenásilí (džinizmu); blízky výtvarný názor a *ikonografia* ako *budhistické umenie*; rozlišovací znak: vzťah k nahému ľudskému telu (džinizmus zobrazoval svätcov v *aktu*); zmysel pre jemnosť a drobnosť tvarov; pozri *Elóra* pri *Adžante*; najväčšia svätyňa na hore Abu s chrámom Tédžpal (13.st.) z mramoru opracovaným do dekóru *filigránskych* tvarov; významné stredisko v Sittanavasale (okolo 900 po Kr.); maliarstvo zastúpené v zlomkoch nástenných malieb v jaskynných chrámoch v *Badami* (zlomky nástenných malieb zasvätených bohu *Višnovi*, iba s čiastočne vysvetlenou *ikonografiou*; zobrazenie *Indru* sledujúceho tanec *nýmfi*); maliarska výzdoba Šivova chrámu v *Elóre* (boh *Višnu* na mužskom a jeho žena *Lakšmi* na ženskom *Garudovi*; *Šiva* zobrazený ako tanečník; *Šiva* a *Párvatí* na býkovi *Nandim*)

džiny/jeans - vyrábané od 1853, spojené s osídľovaním Divokého Západu; Levi Strauss použil pri nedostatku iného materiálu plachtovinu na šitie stanov ako materiál na pracovné *nohavice*; pôvodný model 501 s kovovými gombíkmi aj na rúžporku; názov podľa mesta Janova (Gene - angl. „džín“), odkiaľ sa privážal materiál; obdobne názov tkaniny *denim*; odev v 50.rokov prevzatý revoltujúcou mládežou; pozri *beat generation*, *modrou generáciou*

džizó - japonská *personifikácia* materskej *zeme*, ktorá však vystupuje v mužskej podobe; výraz doslovne znamená „vnútornosti zeme“; džizó sa zobrazuje ako *žobravý mních* v prostých šatách, holohlavý, v ruke s miskou na *almužny* džizó bosacu; často v červenej zástere a s vlnenou čapicou; patrí k najpopulárnejším božstvám v Japonsku a na okrajových cestách sa často stretávame s jeho sochami; má funkciu ochranného *anjela* detí (pozri *anjel strážny*), ktorý prináša požehnanie; na hlavu jeho sôch sa občas kladú kamene, ktoré mu majú slúžiť ako stúpacie kamene v rieke, keď sa chystá odvieť *duše* predčasne zosnulých detí na druhý svet; takto symbolizuje láskyplnú rodičovskú starostlivosť asi ako v stredoeurópskych krajinách pani Zima alebo v Rakúsku a Bavorsku pani Brechta (aj Perchta); pozri *anjel* (Biedermann)

Džóčó Bušši - japonský sochár neskorej doby *Heian*; vytvoril *kánon* japonskej budhistickej plastiky; zdokonalil techniku *hokkjó* a *warihagi* a vynášiel techniku *josegi*; pozri *budhistické umenie*, *japonské umenie*; *Fénixov chrám*

<http://encyklopedie.vseved.cz/Džóčó>

Džočó Bušši: Budha Amida (Fénixov chrám, Bjódóin, Kjóto, 1053)

džómon - predneolitické a *neolitické* obdobie japonskej kultúry (7 tis.-300 pr.Kr.); prvé archeologické nálezy zo 4.tis.pr.Kr.; nástroje z hladeného kameňa, keramika so špirálovým a krivkovým šnúrovým dekórom (pozri *šnúrová keramika*), drobné *terakotové* figúrky; od 4.st.pr.Kr. prenikanie mongolských kmeňov cez Kóreu na japonské ostrovy > prinášajú techniku *odlievania bronzu* a neskoršie aj spracovanie železa; pozri *japonské umenie*

Dordže Sempa - tibet. འཇམ་དབང་ཤེས་རབས་; doslovne dordže – „nezničiteľný“, sempa – „mysel“; tibetsky *Vadžrasattva*

džóruri - japonská *bábková* divadelná forma spájajúca recitáciu s hudbou; oslava činov hrdinov minulosti alebo aj príbehy zo súčasnosti; vznik v 16.st., rozkvet v 17.-18.st.; pozri *bunraku*; *divadlo japonské*

Džóserova pyramída (v Sakkare)/„stupňovitá pyramída“ - Dudák v súvislosti s heslom *pyramídy*: egyptská pyramída u *Sakkary*, postavená staviteľom *Imhotepom* pre panovníka Džósera (3.dynastia, 2700 pr.Kr., pozri *egyptské umenie*); šesťstupňová, 62m vysoká; ako jediná z pyramíd nemá štvorcový pôdorys (109x121m), čo zrejme súviselo s vývojom pyramídy z *mastaby*; *pohrebnú komoru* pod pyramídou obklopuje zložitý systém podzemných šacht (možno pre členov panovníkovej rodiny); pyramídový komplex (278x545m) ohradený mohutným múrom a 40m širokou priekopou; *zádušný chrám* ležal na severnom úpätí hrobky; tzv. južný hrob mal zrejme predstavovať panovníkovu hrobku v *Abyde*, ktorá bola *kenotafom*; pyramídový komplex je zrejme napodobeninou panovníkovho paláca a skladá sa z ďalších stavieb

Zamarovský v súvislosti s heslom Džóser: pôvodná základňa stavby merala 125x115m, vysoká asi 61m; dnes je na stranách o 4-6m užšia a asi o 2m nižšia (chýba povrchové obloženie); postavená z *vápencových* kvádrov a pred olúpením obložená vyhladenými blokmi z bieleho vápenca (z lomu v Ture na protiahlom brehu *Nilu*); okolo pyramídy chrámové a iné stavby, ktoré ohraničuje čiastočne obnovený kamenný múr s pravidelnými výstupkami; celý areál meria 544x227m čiže 12,5 hektára; pyramída stavaná v šiestich etapách bez vopred vyhotoveného plánu; pôvodne bola normálnou *mastabou* a zrejme nepatrila Džóserovi ale jeho predchodcovi Sanechtovi (vtedy mala pôdorys 63x63m a výšku 9m); hoci mala už povrchové obloženie, Džóser ju dal na každej strane zväčšiť o 4m (aby lepšie zabezpečil podzemné komory); v ďalšej etape *mastaba* predĺžená o 10m na východ (cieľ: získať priestor pre zádušnú kaplnku); vo štvrtej etape dal na túto *mastabu* (teraz už obdĺžnikovú) nadstaviť z troch terás, ktoré sa postupne zužovali a dosiahli výšku 40m; postupne pridal ďalšie dva stupne a v šiestej etape zväčšil hrobku na troch stranách o širokú vrstvu obloženia z turského bieleho vápenca; hrobovú komoru si dal Džóser (alebo už pred ním Sanechet) vytesať pod stredom pôvodnej *mastaby* v hĺbke 27,5m; v podzemí vybudované miestnosti pre hrobovú výbavu a miestnosti pre 11 príslušníkov rodiny; miestnosti pre hrobovú výbavu pospájané chodbami a šachtami (celková dĺžka takmer 1km); hrobové komory s *fajansovými* kachličkami, doskami a reliéfmi na motívy behu počas slávnosti *sed*; na severnej strane pyramídy sa nachádzal zádušný chrám so *serdabom*; na južnej strane krytý dvor s kaplnkami pre slávnosti *sed*, na ktorých sa mal zúčastňovať kráľov duch, a dve budovy (Dom severu, Dom juhu) s polostĺpovým priečelím; na nádvorí stáli symbolické tróny *Horného* a *Dolného Egypta* a oltáre; pred dokončením postavená na južnej strane pyramídy krytá *kolonáda* s

prvými známymi kamennými *stĺpmi*, žliabkovaním (pozri *kanelúra*) napodobňujúcimi zväzky prútov alebo stebiel tŕstia (porovnaj *stĺp papyrusový*, *stĺp zväzkový*); za kolonádou v hĺbke 27m sa nachádza menší hrob (účel jednoznačne nevysvetlený) a dvor s vysokou kamennou ohradou ozdobený vlysom v podobe štylizovaných kráľovských *kobier* (pozri *vedžo*); ochranný múr 10m vysoký, rozčlenený výklenkami; z múra vystupovali *slepé brány*

Discovery k téme *Veľká sfinga*: 24km od Gízy sa nachádza lokalita *Sakkara* a v nej pyramída faraóna Džósera; jedna z prvých pyramíd a je známa ako *stupňovitá pyramída*; prvý raz bol pri nej použitý kameň v takom rozsahu; tento pokus demonštruje, ako sa Egypťania dopracovávali k technike stavania pyramíd; pred kamennými kráľovskými hrobkami sa stavali stavby z tehál, dreva alebo tŕstia (zrejme varianty *pisé* alebo *adoby*), ktoré sa viazali dohromady; vo všetkých častiach Egypta dnes nachádzame pozostatky stavieb z hlinených tehál; egyptskí stavitelia však chceli postaviť kamenné varianty týchto rýchlo sa rozpadávajúcich chrámov; potrebovali, aby ich stavby vydržali *večnosť*; už dokázali vytvoriť kamenné stĺpy (pozri *stĺp egyptský*), hoci sami nevedeli, na čo by im slúžili; ich osamotenosť neuspokojovala (porovnaj *perzské* a *grécke* stĺpové siene), a preto ich doplnili stenami (možno pre všadeprítomný ničivý piesok); pyramídu v Sakkare nechal postaviť faraón Džóser asi 60 rokov pred tým, ako bola faraónom *Chefrénom* postavená Veľká sfinga; Džóser vládol 19 rokov; jeho pyramída má 6 stupňov a dosahuje do výšky 60m; chcel pre seba postaviť niečo majestátneho a trvalého; treba si uvedomiť, že *faraóni* skutočne verili, že sú bohovia na zemi, a preto musia mať všetko obrovských rozmerov; Džóser prikázal stavať z kamenných kvádrov, čo sa v jeho dobe považovalo za nevidané, ale aj technicky nemožné; v priebehu stavby nastali problémy; aby každý kamenný kváder držal pokope, bolo treba každý stupeň pyramídy pod nepatrným uhlom sklopiť dovnútra, aby sa steny stavby neroztvárali smerom von; rovnako boli naklonené jednotlivé kamene a tie sa potom stláčali ku stredu stavby; u základov Džóserovej pyramídy sa nachádza stavba, ktorá umožňuje nazrieť do duše starovekých Egypťanov; táto stavba vyzerá ako kombinácia strieľne a observatória; v skutočnosti je to tajná miestnosť zvaná *serdab*; vpredu sú dva zvláštne otvory, čosi ako veľký priezor; vo vnútri je socha sediaceho Džósera; vystupuje tak z podsvetia, zo svojej hrobky pod pyramídou; *serdab* je naklonený smerom hore pod uhlom troch stupňov a otvory faraónovi dovoľujú sledovať hviezdy na severnej oblohe, ku ktorým sa pripojí ako nesmrteľný boh; po úspechu so stupňovitou pyramídou sa stavitelia presunuli asi 8km na juh do lokality *Dahšúr* (asi 30km od Káhiry); pre faraóna Snofrua sa tu pokúsili postaviť prvú naozaj geometrickú pyramídu (*Lomená pyramída*)